

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОВА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
УНІВЕРСИТЕТ АНКАРА ХАДЖИ БАЙРАМ ВЕЛІ (ТУРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
АНАТОЛІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ТУРЕЦЬКА РЕСПУБЛІКА)
МОЛОДІЖНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА (ВАРШАВА, ПОЛЬЩА)
ВИЩА ШКОЛА БІЗНЕСУ І МЕНЕДЖМЕНТУ (ЧЕХАНУВ, ПОЛЬЩА)
ВІДДІЛ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ІНСТИТУТУ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Збірник матеріалів
V Міжнародної науково-практичної конференції
«Розвиток професійної майстерності педагога в умовах
нової соціокультурної реальності»

Тернопіль
2022

УДК 159.98:37.091
Р 64

Р 64 Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 29-30 вересня 2022 року) / Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, В.Є. Кавецький, О.Я. Жизномірська, Т. В. Магера, Г.І. Герасимчук, Н.Б. Стрийвус – Тернопіль: СМП “Тайп”, 2022. 450 с.

У збірнику публікуються тези доповідей учасників V Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності», проведеної на базі Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти 29-30 вересня 2022 р.

Усі матеріали збірника подаються в редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти (протокол №5 від 04.11.2022 р.)

УДК 159.98:37.091

© Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2022

Зайченко І. В. СОФІЯ РУСОВА ПРО ПРОБЛЕМИ УЧИТЕЛЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ НА СТОРІНКАХ ЖУРНАЛУ «СВІТЛО» (Київ, 1910-1914).....	132
Zeuner Bağlan Özer YÜKSEKÖĞRETİMDE DİJİTALLEŞMENİN EĞİTİME ETKİLERİ.....	135
Lifang Zhang THE INTERGRATION OF MINDFUL EATING CURRICULUM IN UNDERGRADUATE EDUCATION.....	139
Зборовець Н. М. МЕТОДИКА ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО (ДИСТАНЦІЙНОГО) НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ.....	141
Іванюк Т. Г. МИСЛЕННЄВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ТРЕНД МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	144
Іщенко Л. В. ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	148
Кавецький В. Є., Кавецька Р.Є. РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ НОВИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	150
Кириленко Н. І. НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ.....	153
Клімкіна Н. Г. ПРОЕКЦІЯ ЗНАНЬ З НЕЙРОМЕНЕДЖМЕНТУ В ПРАКТИЧНОМУ ВТІЛЕННІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА.....	157
Ковальова Т. С., Скоробагацька О. І. ВАЖЛИВІСТЬ ВОЛОДІТИ ПРОФЕСІЙНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ ДЛЯ СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ ЖИТТЯ.....	161
Когут О.І. ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ, ЯКІ ЗАБЕЗПЕЧУВАТИМУТЬ РЕАЛІЗАЦІЮ НОВОГО ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: З ДОСВІДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ОКІППО.....	162
Кодлюк Я. П. ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНІ ВМІННЯ І НАВИЧКИ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УСВІДОМЛЕНОГО ЧИТАННЯ.....	165
Козленко О. Г. НАВЧИТИ ВЧИТЕЛІВ СТВОРЮВАТИ КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ.....	168

педагогічний супровід учасників освітнього процесу, створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання тощо.

У Тернопільському ОКІППО створено нове сучасне освітнє середовище, закуплено обладнання для організації навчання вчителів з питань STEM-освіти.

Висновки. Творення Нової української школи – процес не легкий, тривалий і творчий. Сьогодні спонукає шукати нові підходи в організації методичної роботи та проведенні підвищення кваліфікації педагогів.

Література

1. Національного освітнього форуму «Нова українська школа 2021: синергія, інтеграція, менеджмент»//
https://www.facebook.com/watch/live/?ref=watch_permalink&v=2003622909811846

Кодлюк Я. П.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії шкільного підручника
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
yp.kodliuk@gmail.com

ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНІ ВМІННЯ І НАВИЧКИ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УСВІДОМЛЕНОГО ЧИТАННЯ

Реформування національного шкільництва, зокрема його базової ланки – школи першого ступеня, націлює на посилення результативного складника освітнього процесу, формування в молодших школярів знань, умінь, навичок, компетентностей – не лише предметних (спеціальних), а й міжпредметних (загальнонавчальних), зокрема уміння вчитися. Помітно, що роль цієї компетентності в умовах інформаційного суспільства посилюється, тому в Державному стандарті початкової освіти 2018 року вона розглядається ширше – як «навчання впродовж життя» [6, с. 5], тобто інтегрує такі складники: самоосвітній (уміння вчитися), інформаційний та рефлексивний [3]. Необхідною умовою забезпечення здатності учня відшукувати, аналізувати, опрацьовувати, зберігати та використовувати інформацію є сформованість читацької діяльності, усвідомленого читання.

На педагогічному / методичному рівні проблема усвідомленого читання представлена такими напрацюваннями: розкрито психологічні основи читання (Н. Акімова, Н. Чепелева та ін.); з'ясовано сутність читацької компетентності та розроблено методику її формування в молодших школярів (О. Вашуленко, І. Гудзик, В. Мартиненко, В. Науменко, О. Савченко та ін.); обґрунтовано технологію організації роботи з підручником у початковій школі (Я. Кодлюк, О. Радченко, О. Савченко та ін.).

На основі детального, ґрунтовного аналізу відповідних наукових і методичних джерел, нормативної бази, моніторингових досліджень умінь читати та розуміти прочитане молодших школярів, власного бачення проблеми дослідження нами сформульовано авторське тлумачення зазначеного феномена:

це глибинне занурення учня в навчальний матеріал, у процесі якого відбувається активне сприймання, розуміння і засвоєння змісту текстів різної функціональної спрямованості та різних видів, а також використання отриманої інформації у життєвих ситуаціях. Усвідомлене читання молодших школярів передбачає оволодіння такими провідними вміннями і навичками: орієнтуватися у змісті тексту, зчитувати графічну інформацію, подану у різних формах; складати план твору; визначати головну думку; формулювати запитання до тексту; відрефлексовувати отриману інформацію.

Мета тез: окреслити роль загальнонавчальних умінь і навичок у формуванні в молодших школярів усвідомленого читання.

Необхідна умова оволодіння процедурами усвідомленого читання – сформованість загальнонавчальних умінь і навичок. Такі вміння мають міжпредметний характер, що забезпечує швидке їх перенесення (як і навичок усвідомленого читання) на різні навчальні предмети, ситуації тощо. Теорія і практика загальнонавчальних умінь і навичок найбільш повно представлена у працях О. Савченко та її наукової школи (Т. Байбара, Н. Бібік, Т. Довга, Я. Кодлюк та ін.). Олександра Яківна – автор програми «Формування загальнонавчальних умінь і навичок», яка вперше опублікована у журналі «Початкова школа» (1985 р.) і понад 30 років була органічним складником навчальних програм для цієї ланки освіти. Відповідно до структури навчальної діяльності фундатор дидактики початкової школи згрупувала їх таким чином: організаційні, загальномовленнєві, загальнопізнавальні й контрольні-оцінні. Нами зроблена спроба у межах кожної групи виділити провідні вміння: серед організаційних – вміння організувати робоче місце, точно виконувати вказівки вчителя, планувати навчальні дії, працювати з підручником; серед загальномовленнєвих – слухати, відповідати, запитувати, міркувати; серед загальнопізнавальних – аналізувати, порівнювати, узагальнювати; серед контрольні-оцінних – орієнтуватися на зразок, здійснювати само- і взаємоконтроль, висловлювати оцінні судження [2].

Помітно, що усвідомлене читання значною мірою базується на загальнопізнавальних вміннях – виділяти ознаки, визначати головне, узагальнювати та ін. Подібні міркування знаходимо в О. Савченко – автора інноваційних за змістом і структурою підручників з читання для початкової школи. Визначаючи чинники, від яких залежить розуміння молодшими школярами текстів різних жанрів, окрім сформованості навички читання (швидкість і правильність), особливостей тексту (обсягу, структури, інформативності, проблемності, жанру твору), Олександра Яківна вказує на необхідність володіння зазначеною групою загальнонавчальних умінь і навичок [4, с. 7]. Особливу увагу дослідниця приділяє вмінню визначати головну думку прочитаного. З цією метою вона пропонує певну послідовність завдань, які забезпечують поступовість в оволодінні зазначеним вмінням: пошук учнями слів з найбільшим смисловим навантаженням; пошук речень.

Відомі дослідження, присвячені ролі загальномовленнєвих умінь молодших школярів в оволодінні усвідомленим читанням (загальнонавчальних комунікативних – О. Савченко [4; 5]); комунікативно-мовленнєвих –

О. Вашуленко [1]). Серед загальнонавчальних комунікативних (загальномовленнєвих) увага акцентується на вмінні запитувати як необхідній умові забезпечення діалогічної взаємодії читача з текстом, що виявляється у самостійній постановці запитань до тексту чи його частини, пошуку відповіді на них, а згодом включення «в уявний діалог з автором або персонажем твору» [4, с. 12]. Вказується також на важливість уміння міркувати, яке формується виконанням вправ на відновлення деформованого тексту, встановлення часової послідовності та ін.

Додамо, що ефективним засобом формування в молодших школярів уміння міркувати як обов'язкової умови оволодіння усвідомленим читанням є завдання на встановлення причинно-наслідкових зв'язків («чому?»), формулювання висновків, а відтак наяву необхідність ознайомити дітей зі структурою речення-міркування: те, що потрібно пояснити; саме пояснення, доведення; «місточок», що з'єднує ці дві частини («тому що», «адже»).

О. Савченко вважає, що саме вміння відповідати, запитувати, міркувати забезпечують здатність дитини аналізувати інформацію, проникати у смисл прочитаного, що є ознаками читацької самостійності [5, с. 10].

Комунікативно-мовленнєві вміння О. Вашуленко трактує як вміння ефективно здійснювати мовленнєву діяльність для розв'язання різноманітних комунікативних завдань [1, с. 21]. Серед таких умінь, що формуються на уроках читання, за узагальненням додаткових джерел, дослідниця визначає: адекватно сприймати і розуміти мовленнєве висловлювання; використовувати найбільш вагомі факти й докази для розкриття теми та основної думки; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами та явищами, робити необхідні узагальнення і висновки; створювати власні тексти та ін. [там же].

Опосередковано усвідомлене читання пов'язане з організаційними вміннями, зокрема таким як планувати навчальні дії, оскільки в основу планування покладено принцип «що спочатку, а що – потім». Поділ твору на логічно завершені частини; відновлення деформованого тексту, пунктів плану, речень, слів тощо – такі завдання сприяють формуванню в учнів уміння орієнтуватися у часовій послідовності подій.

Серед групи контрольних-оцінних умінь акцентуємо увагу на важливості вміння молодших школярів орієнтуватися на зразок, зіставляти з ним свої дії, а відтак здійснювати само- і взаємоконтроль. Відповіді на запитання за змістом прочитаного, переказ прочитаного, складання плану твору, кількаразове перечитування тексту з метою відшукування нової (потрібної, необхідної) інформації – важливі способи самоконтролю, які дають дитині змогу переконатися, засвоїла вона матеріал чи ні.

Помітно, що загальнонавчальні вміння і навички тісно пов'язані між собою не лише в межах однієї групи, а й між групами. Так, наприклад, вміння міркувати тісно корелює з вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, оскільки в його основі – вміння логічно мислити і зв'язно, послідовно висловлювати думки; вміння точно виконувати вказівки вчителя – із вмінням орієнтуватися на зразок (зразком може виступати не лише результат діяльності,

а й спосіб її виконання: як ділити текст на логічно завершені частини, як скласти план твору, як стисло переказувати текст та ін.).

Універсальним у зазначеному аспекті є вміння працювати з підручником, яке передбачає вміння працювати з текстом (як макро-, так і мікротекстами), а також з усіма іншими структурними компонентами підручника, які «обслуговують» текст – апаратом організації засвоєння, ілюстративним матеріалом, апаратом орієнтування [7].

Таким чином, загальнонавчальні вміння і навички є основою формування в молодших школярів усвідомленого читання, оскільки на міжпредметній основі забезпечують оволодіння провідними вміннями такого читання.

Література

1. Вашуленко Оксана. Формування комунікативно-мовленнєвих умінь молодших школярів на уроках літературного читання. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 20 – 24.

2. Кодлюк Я. П. Формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів 1-2 класів 4-річної початкової школи: автореф. дис... канд. пед наук: 13.00.01 / Київський університет ім. Тараса Шевченка. Київ, 1993. 24 с.

3. Кодлюк Я. П., Кобрин З. А. Ключова компетентність молодших школярів «навчання впродовж життя»: змістовий аспект. *Концептуальні шляхи розвитку наукових знань*: мат-ли III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 6 – 7 лютого 2021 року). С. 29 – 30.

4. Савченко Олександра. Розуміння молодшими школярами літературних творів: сутність процесу і засоби формування. *Початкова школа*. 2017. № 8. С. 6 – 12.

5. Савченко Олександра. Формування у молодших школярів загальнонавчальних комунікативних умінь і навичок. *Початкова школа*. 2014. № 10. С. 6 – 10.

6. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1 – 2 та 3 – 4 класи. Київ: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

7. Янченко О. Я. Формування у молодших школярів вміння працювати з підручником: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09 / Інститут педагогіки АПН України. Київ, 2006. 20 с.

Козленко О. Г.,
науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
експерт міжнародної робочої групи експертів
PISA 2025 Peripheral Science Expert Group (PSEG)
kozlenkoa@gmail.com

НАВЧИТИ ВЧИТЕЛІВ СТВОРЮВАТИ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ

Компетентнісний підхід, згідно нормативним документам про освіту, є провідним на цьому етапі розвитку освітніх систем в Україні. Так, згідно з Державним стандартом базової середньої освіти, вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти визначено саме на основі компетентнісного підходу. Актуальним є уточнення формулювання визначення природничо-наукової компетентності як ключової, і конкретизація змістового наповнення компетентнісного підходу. Одним із підходів є опрацювання досвіду міжнародного порівняльного дослідження PISA, зокрема визначеннями природничо-наукової функціональної грамотності за документами PISA ([1],

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ
НОВОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ РЕАЛЬНОСТІ**

*Збірник матеріалів
V Міжнародної науково-практичної
конференції*

м. Тернопіль, 29-30 вересня 2022 року

*Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк,
В.Є. Кавецький, О.Я. Жизномірська, Т. В. Магера, Н.Б. Стрийвус,
Г.І. Герасимчук,*

Підписано до друку 07.11.2022 р.
Папір офсетний. Формат 60x84¹/16.
Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний.
Умов. друк. арк. 37,5 .
Обл.-вид. арк. 37,2 . Зам. №256

Віддруковано з готових діапозитивів у СМП “Тайп”
46006, м. Тернопіль, вул. Чернівецька, 44 б,
Телефон (352)520075; (352)526161